

RACJONALISTYCZNA CZY INTUICYJNA DROGA DO ARCHITEKTURY

1. Nauki Witruwiusza wciąż są pamiętane; można odnieść wrażenie, że ich znajomość architekci uważają za potwierdzenie swojego wykształcenia. Dziś nauki Witruwiusza, lekko przykurzone czasem, zmieniły sens: Trwałość? – to już nie wieczność, niepotrzebna (?) architektura bywa burzona; Celowość? – dekonstruktywiści rzucili nowe światło na zagadnienie użyteczności; Piękno? – czym jest piękno po odejściu architektury klasycznych porządków? czym jest piękno po eksperymentach wczesnych awangardzistów-architektów, i – twórczości Marcela Duchampa?

Architektura uległa przemianom i dramatycznemu przedefiniowaniu; lecz pozostając sztuką ułomną (jest rzeczą użyteczną), wciąż pragnie być rzeczą piękną,

2. By ogarnąć ten świat rozumem potrzebna jest – wiedza. Próbując ogarniać go za pomocą intuicji – potrzebny jest talent.

Co pewien czas stan architektury skłania do refleksji: Qvo vadis architekuro? Architektura jest sztuką szczerą: dzieło powstaje bez dotyku ręki twórcy. Mówi się, nie bez pychy, że architektura to sztuka kształtowania przestrzeni, zwracając uwagę na niematerialną naturę tworzywa. Znacznie bardziej skromna definicja brzmi: architektura – to gra brył w świetle. Te definicje nie wyjaśniają istoty rzeczy; architekt musi szukać wyjaśnienia – co to jest architektura? – sam, sam w swojej duszy lub umyśle, mając świadomość istnienia w ciągach przemian dziejów architektury.

3. Dziś nie ma jednej wiodącej teorii architektury, ani jednej tendencji w sztuce – poza dążeniem do oryginalności. Teza o poszukiwaniu istoty architektury w duszy lub umyśle może być uzasadniona; może oznaczać – tendencje intuicyjne i (versus?) racjonalistyczne w powstawaniu i w odbiorze architektury. Do twórczości można podejść z nastawienia racjonalistycznego lub od-

rzucając takie rozumowanie tworzyć bez uświadamiania sobie procesu dochodzenia do rozwiązania problemu. Jednak tendencje racjonalne i irracjonalne nie pozostają w opozycji.

4. Tendencje intuicyjne nie oznaczają drogi do skrajności; awangardy architektury z początku ubiegłego wieku poniosły klęskę, a ich współczesne interpretacje (kontynuacje?) oznaczają już tylko eksperymentowanie. Intuicja – to sądy oraz przekonania pojawiające się przed rozumowaniem. Intuicja pojawia się w postaci nagłego przeblysku, w którym dostrzega się myśl, obraz, rozwiązanie problemu lub odpowiedź na nurtujące pytanie. Natura intuicji wynika z tego, że jest ona procesem podświadomym, czasem powiązany z rozumowaniem skojarzeniowym. Nie da się go kontrolować, można jedynie oceniać rodzące się pomysły. Tendencje intuicyjne wiążą się ze strukturami poetyckimi.

5. Tendencje racjonalistyczne oznaczają najpierw, że nie są akceptowane rewolucje rzeczy oczywiście użytkowych, a zawartość dzieła Bauentwurfslehre Ernsta Neuferta jest wciąż akceptowana powszechnie. Nastawienie racjonalistyczne nie oznacza, że odczucia zmysłowe są mylące i niepewne, lecz że jasne i wyraźne prawdy rozumowe mogą stać się podstawą – wiedzy. Oznacza także, że czerpiąc z zasobów wiedzy i kierując się logicznym rozumowaniem można tworzyć – struktury fizyczne architektury.

6. Czego więc potrzeba by dotrzeć do istoty architektury? Racjonalistyczny sceptycyzm nie odrzuca tajemniczego świata intuicji. „Racjonalne” i „nieracjonalne”, w oparciu na wiedzy i – talencie twórcy, spotykają się gdzieś w przestrzeni, i w świetle – gdzie być może można będzie odnaleźć architekturę. A by otrzymać dzieło sztuki – trzeba nająć artystę!

Dariusz Kozłowski
Maria Misiągiewicz

RATIONALISTIC OR INTUITIVE WAY TO ARCHITECTURE

1. The teachings of Vitruvius are still remembered; one can get the impression that architects consider knowledge of these as confirmation of their education. Slightly dusted with time, the teachings of Vitruvius have changed their meaning today: Solidity? – it is not an eternity anymore, unnecessary (?) architecture is sometimes demolished; Utility? – deconstructivists shed new light on the issue of usability; Beauty? – what is beauty after the departure of the architecture of classical orders? what is beauty after the experiments of early avant-garde architects, and the works of Marcel Duchamp?

Architecture has undergone changes and dramatic redefinition; yet remaining a defective art (it is a useful thing), it still wants to be a beautiful thing.

2. To comprehend this world with reason, one needs – knowledge. Trying to grasp it with intuition – one needs talent.

From time to time, the state of architecture encourages reflection: *Qvo vadis, architecture?* Architecture is a peculiar art: the work is created without the touch of the creator's hand. Not without pride, it is said that architecture is the art of shaping space, drawing attention to the intangible nature of the material. A much more modest definition reads: architecture is a game of forms assembled in the light. These definitions do not explain the essence of the matter; the architects must search for an explanation to the question – what is architecture? – on their own, in their own soul or mind, aware of the existence of a succession of changes in the history of architecture.

3. Today there is no single leading theory of architecture nor single tendency in art – except for the pursuit of originality. The thesis about searching for the essence of architecture in the soul or mind can be justified; it can signify – intuitive and (versus?) rationalist tendencies in the creation and reception of architecture.

One can approach creativity with a rationalist attitude or, rejecting such reasoning, create without realizing the process of finding a solution to the problem. However, rational and irrational tendencies are not in contradiction to each other.

4. Intuitive tendencies do not signify the road to the extreme; the avant-gardes of architecture from the beginning of the last century failed and their contemporary interpretations (continuations?) mean nothing more than experimentation. Intuition – consists in the judgments and beliefs that occur before reasoning. Intuition appears in the form of a sudden flash in which one sees a thought, a picture, a solution to a problem or an answer to a bothering question. The nature of intuition results from the fact that it is a subconscious process, sometimes related to associative reasoning. One cannot control it, one can only evaluate emerging ideas. Intuitive tendencies are linked to poetic structures.

5. Rationalist tendencies first mean that the revolutions of obviously utilitarian objects are not accepted, and the content of Ernst Neufert's work *Bauentwurfslehre* is still universally accepted. The rationalist attitude does not mean that sensations are misleading and unreliable, but that clear and explicit rational truths can become the basis of knowledge. It also means that relying on the resources of knowledge and guided by logical reasoning, one can create – physical structures of architecture.

6. What is needed then to reach the essence of architecture? Rationalist scepticism does not reject the mysterious world of intuition. Employing the knowledge and talent of the creator, the “rational” and “irrational” meet somewhere in space and in the light – where one would perhaps be able to find architecture. And to obtain a work of art – one has to hire an artist!

Dariusz Kozłowski
Maria Misiągiewicz